

MAIJA-LIISA
RAUTOLAHTI

TAIGAMETSÄN
VAPAA VANKI

Taigametsän vapaa vanki

Maija-Liisa Rautolahti

Taigametsän vapaa vanki

II osa

© 2011 Maija-Liisa Rautolahti
© Kannen kuvat: Maija-Liisa Rautolahti
Päällys ja taitto: Books on Demand GmbH
Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-498-896-4

1

Olin niin hartaasti odottanut pitkän talven päättymistä ja pääsyä herkeksi pois suosaareni kahleista, pääsyä samoilemaan laajan suon ympärillä oleviin erämaihin, mutta luminen kahle piti minua vielä paikallaan. Vuoden 1954 talvi oli ollut Länsi-Siperian laajalla taigalla erittäin ankara pakkastalvi, ja sitä oli seurannut meneillään oleva kevät, pitkä ja kylmä. Nytkin vielä, toukokuun jo ollessa lähes puolessa välissä, suo ympärilläni oli paikka paikoin lumen peitossa, joten suon ylitys paksussa lumessa olisi vaara turvallisuudelleni. En uskaltanut ottaa riskiä siitä, että jo nyt korkealla oleva aurinko sulataisi nopeasti lumet ja niiden mukana taivaalle lentokoneisiin näkyvät jälkeni. Vain saaren itäinen puoli, joka aukeni eteeni pohjattomana suojärvenä, välkkyi sulana, mutta pakkasöiden jälkeisinä aamuina vedenpinnan kattoi ohut jääriite.

Korsuni ympärillä oleva metsäinen saareke oli varjoisten puiden alla vielä niin paksulla lumella, että isojen kuusien suojaan rakentamieni rimakojuihin vievät polut olivat tallaantuneet jäisiksi ja kuhmuraisiksi niiden reunojen kohotessa kymmenien senttien korkuisiksi liukkaiksi reunoiksi. Vain sellaiset maaston kohdat, joihin joskus paksun pilvi-verhon takaa pilkistävä aurinko sattui, olivat sulaneet lumista. Eräs tällainen läimäre oli korsuni katto, mutta minulla itselläni oli ansionsa siihen.

Olin heti kevätauringon alkaessa lämmittää luonut lumet alas katolta ja näin saanut estettyä veden valumisen korsun sisään. Mieleeni oli jäänyt harmina ensimmäisen pakotalveni kevään koittaessa lumien ja roudan sulaminen korkeaan joenpenkereeseen kaivamani korsun ympäriltä. Niiden yhteisvaikutus oli tehnyt korsun niin märäksi, että asuminen oli käynyt sietämättömäksi. Ilmitulon pelossa en ollut uskaltanut luoda lumia pois korsun katolta, joka seudun ainoana lumettomana läimäreinä olisi herättänyt huomiota ilmasta valvovien silmiin.

Nämä kahdeksan vuotta, jotka olin täällä, silmänkantamattoman suon keskellä olevassa saaressa asunut, eivät olleet tuoneet asuinkorsuni taholta sellaisia kosteuspulmia. Sen lisäksi, että täällä uskalsin kevään tullen luoda enimmät lumet pois katolta, olin alun alkujaan-kin rakentanut sen paljon huolellisemmin kuin ensimmäisen korsuni katon. Monikerroksisen parrukaton päälle asetteleman tuohet ennen maaturppausten lämmittävää ja naamioivaa vaikutusta olivat pitäneet kosteuden poissa korsusta kovillakin sateilla. Se oli ollut hidasta ja aikaa vievää, sillä niin tuohet kuin puutavarankin olin kuljettanut suon yli sitä ympäröivistä metsistä. Pystyyn kuivuneet kelohongat olin uskaltanut kaataa paljaaksi pieneltä alueelta, mutta tuohien irrottamiseen kävelin laajan alueen, sillä en uskaltanut kiskoa samasta koivusta isoakaan tuohenpalaa.

Mutta nyt minulla oli ollutkin aikaa koko kesä, toisin kuin silloin yhdeksän vuotta sitten, jolloin lähdin pakomatkalle Kamajoen varrella olevasta kotikylästäni. Syksy oli jo pitkällä, ja ennen kuin löysin Kamajoesta erkanevan purohaaran latvoilta korsulle sopivan paikan. Talvi pakkasi jo päälle. Niistä virheistä, joita kiireessä tein ensimmäisen korsuni rakentamisessa, pystyin ottamaan oppia ja välttämään niitä. Jos sisareni Olga ei olisi käynyt luonani piilopaikassani vajaan vuoden lähtöni jälkeen, tuskin olisin jättänyt kalaisaa puroani ja muuttanut tänne yhä syvemmälle taigan keskellä olevalle suosaarelle.

Olisin ehkä vain korjaillut korsua ja elänyt kaikki talvet pimeässä ja ahtaassa tilassa neljän seinän sisällä, mutta saateltuani sisareni Kamajoen mutkaan, jossa hänen veneensä odotti, aloin kiireellä kerätä tavaroitani jo toisen kerran pieneen vesikeikkaani ja aloitin matkan yhä syvemmälle Siperian erämaihin. Olin eräällä eräretkelläni tullut sattumalta tämän rannattoman suon laitaan, ja olin silloin kauhasta suunniltani pelosta, että Olga paluumatkalla joutuu vainoojien käsiin ja kidutettuna kertoo olinpaikkani. Muistin tämän valtavan suon ja sen takana olevat metsät, joihin tuskin kukaan ihminen oli vielä jalallaan astunut. Saavutettuani viimein suon laidan, rakensin pienen

lautan, jonka päälle nostin kuormakelkkani siltä varalta, että suomaasto muuttuisi kauempana hyvinkin vetiseksi.

Länsi-Siperialle niin harvinaisen helteisenä kesäpäivänä aloitin suon ylityksen tarkoitukseni asettua asumaan suon takaisiin metsiin. Metsän siluetin häipyessä jo aikoja sitten takanani näkymättömiin, eteeni ilmestyi pienoinen metsäinen alue, jonka kummaltakin puolelta suon näytti jatkuvan rannattomana. Luulin sitä pitkäksi niemeksi, mutta se osoittautuikin tämän valtavan suon keskellä olevaksi saarekkeeksi. Olin heti ihastunut tähän erilaista puustoa kasvavaan saareen niin, että se jäikin pysyväksi asuinpaikakseni. Mutta kaikki talvet saari piti minua vankinaan. Ei niin kuin ensimmäinen korsuni, sillä täällä uskalsin liikkua ulkona puiden varjoihin tallaantuneita polkuja pitkin talvenkin aikana, mutta suon ylitykseen kirkkailla hangilla en uskaltanut ryhtyä.

Istuin rahilla lämmittävän takan vieressä katsellen, kuinka aurin gon hetken pilkistävät säteet osuivat pieneen ikkunaruutuun sulattaen siihen kylmän yön aikana muodostuneet jääkukat. Kukat muuttivat jatkuvasti muotoaan osan sulaessa vetenä alas ja viimein kadottua kokonaan, ruudun kohta kuivuessa viimeisestäkin vesipisarasta. Nälkä kurni vatsaani. Se ei ollut tavallista, jokapäiväistä nälkää, vaan jo pitemmän aikaa kestänyttä, liian vähäisestä ravinnon puutteesta johtuvaa nälkää. Jos kovat yöpakkaset eivät kohta loppuisi ja kevät edistyisi nopeammin, jotta pääsisin mantereella kalastamaan ja pyytämään ansa-langoilla, minua uhkaisi nälkäkuolema.

Nousin ja painoin päähäni pahasti ripsaantuneen karvareuhkani. Avatessani sisäänpäin aukeavan matalan korsun oven ja astuessani ulos, kylmä pohjoisviima iski luiseviksi käyneisiin kasvoihini. Totutellakseni viimaan jäin hetkeksi seisomaan ja katselemaan, kuinka korsu sulautui maastoon. Katto ja muutama varvi seinien kelohonkia, jotka olin rakentanut maanpinnan yläpuolelle, olivat jo maatuneitten, toisiinsa kasvaneitten maaturppaitten peitossa. Kunnan kevätsade kasvattaisi niihin koita luonnonheinää ja muutakin aluskasvillisuutta. Vain matala ovi ja pieni ikkunaruutu kielivät läheltä katsottuna ihmisasunnon olemassaolosta.

Käännyin ja kävelin jäistä polkua isojen kuusien suojaan, pystyrimoista rakentamaani ruokakojua kohti. Avattuani narusaranoilla olevan oven kumarruin sisään. Tuohilla eristetty katto ja sammalilla triivatut seinärimojen raot pitivät lumet ulkona, mutta lattia oli jäinen. Pienen kojun seinänvierillä oli joitakin erikokoisia nelikoita, ja hyllyllä kevyitä pajukoreja ja tuohivakkasia, mutta lähes kaikki olivat tyhjiä. Epäilykseni tänne muuttaessani siitä, että suojärvenssä ei olisi kalaa, osoittautui aiheelliseksi.

Kaiken talveksi tarvitsemani suolakalan minun oli käytävä kalastamassa vanhan korsuni ohi virtaavasta purosta, joka runsaudellaan sen minulle soi, mutta viime syksynä kalastusajan ollessa parhaimmillaan sen nousu yhtäkkiä tyrehtyi. Nelikkoon suolaamani kalat jäivät niin vähäisiksi, että olin syönyt ne jo viikkoja sitten.

Avasin erään nelikon kannen, jonka pohjalla oli ainoa jäljellä oleva ruokani – jos ei oteta huomioon tuohivakkasessa olevia mustia juuria ja siemenperunoiksi tarkoitettuja itäneitä perunoita – kaksi suolattua peuranlihan kimpaletta. Jos nyt pitkälle kevääseen kestävät pakkaset tekivät oloni tukalaksi, ne syksyllä aikaisin alkaneena pelastivat minut ehkä nälkäkuolemalta. Olin pystynyt syksyllä kaatamastani peurasta irrottamaan ison osan lihoista, jotka suon yli tuotuaani jäätyivät nopeasti kojussa. Näin olin myös säästänyt vähäksi käynyttä suolaani, ja padassa keitetty vähäsuolaisen ruoka toi vaihtelua jatkuvasti vahvasuolaisen ruoan syömiseen. Mutta ilmojen lämmentyä nyt keväällä jouduin nämä viimeisetkin lihat suolaamaan. Suola olikin suurin huolenaiheeni. Jos en kohta saisi lisää sitä, ei ruuan säilyminen talven yli ollut varmaa. Mutta mantereelle päästyäni voisin etsiä piilopaikkani, ja niistä kasaan haalittuna suola ehkä vielä riittäisi ensi talven lihojen ja kalojen suolaamiseen.

Nostin lihakimpaleen pölkylle ja vuolin siitä muutaman siivun tuohivakkaseen. Asetettuani jäljelle jäävän lihan takaisin nelikkoon suljin rimaoven huolellisesti takanani. Jatkoin toista polkua pitkin lähelle isoa, pitkäöksaista kuusta. Olin heti keväällä ilmojen lämmentyä ja

voidessani vähentää korsun lämmitystä siirtänyt tänne kuusen varjoon ison keittopatani.

Kaadettuani lihat pataan otin piisin vierellä kumollaan olleen sinkkiämpäriin mukaani ja astelin saaren itäistä rantaa kohti. Itäpuoli samoin kuin eteläisenkin, olivat niin alttiita kevätauringolle, että ne sulivat ensimmäisinä niin, että vähäinen metsän suosta erottava hiekkakaistale naukui kuivana rikkinäisten saappaitteni alla.

Heti ensimmäisen kerran kahdeksan vuotta sitten nähdessäni tämän laajan vesialueen, joka avautui eteeni silmäkantamattomiin, olin arvioinut sen olevan niin syvän, että se tuskin jäätyisi kokonaan kovilla-kaan pakkasilla. Hyllyviä suomättäitä, joita pitkin pystyin harppomaan kuivina kausina lähimpään vesisyvänteeseen jalkojen kastumatta, oli rannasta vain parikymmentä metriä.

Runsaampien sadekausien varalle olin kaatanut kaksi puunrunkoa kosteampien mättäiden yli. Niitä pitkin vedenhaku kävi kuivin jaloin. Tämä koko talven sulana pysyvä vedenottoapaikkani säästi minut vaivalloisilta lumen sulattamiselta, eikä tarvinnut vettä käyttää säästeliäästi, niin kuin olin joutunut tekemään vanhalla korsullani, jossa joen jäädyttyä sain vettä vain lumesta sulattamalla. Ottaessani vettä täynnä olevaa ämpäriä suon hetteestä huomasin sen jälleen vuotavan, vaikka olin sen vasta tinannut pohjasta, mutta nopeasti kulkien sain siinä pysymään niin paljon vettä, että lihanpalat padassa peittyivät. Kerättyäni kuivia oksia padan alle, sytytin valkean. Vaikka vedin suon yli mantereelta kaiken koivupuun talven varalle korsun takan lämmittämiseen, riitti saarellani kuivaa puuta ulkona padan alle poltettavaksi. Puut varistelivat tuulilla alas kuivuneita oksiaan, ja aina joku teki luonnollisen kuoleman, jonka kaadettuani pilkoin kuusien oksien alle suojaan.

Odotellessani veden poreilua lihan ympärillä katselin jälleen kiitollisena mustaa rautapataa. Se näytti kestävän ikuisesti, vaikka liekit nuolivat melkein jatkuvasti sen mustia kylkiä. Pakomatkalta kotoani mukaan ottamani pieni kattila oli jo aikoja sitten käynyt käyttökelvottomaksi, ja ilman tuota pataa olisin vailla keittoastiaa. Syksyisin ilmojen kylmettyä

nostin sen korsuun takan päälle, jossa se – jos siinä ei kiehunut kalaa tai lihaa – antoi minulle jatkuvasti lämmintä vettä. Olin löytänyt sen autiokylästä, jonne olin sattumalta taivaltanut tarkastaessani tulevan korsuni elinympäristöä yhdeksän vuotta sitten. Se oli lähes ainoa ehjänä säilynyt astia hylätyn kylän rähjäisissä mökeissä. Kaikki muu oli joko särjetty tai otettu mukaan kylää tyhjennettäessä. Ehkä se oli liian raskas mukaan otettavaksi tuntemattomalle pitkälle taipaleelle.

Olin silloin huonolla omallatunnolla raahannut sen mukanani uudelle leiripaikalleni, jossa se palveli minua lähes vuoden. Pahaksi onnekseni sisareni kiinnitti siihen huomionsa käydessään luonani, lämmittäessäni siinä hänelle pyykkivettä. Hänen ihmetykseensä, kuinka niin iso pata oli joutunut niin kauaksi korpeen, olin kertonut hänelle löytäneeni sen jonkun erakon leirinuotiolta, jolloin Olga oli leikillään moittinut minua, syyttäen minun vieneen erakkoraukalta keittomahdollisuuden. Kertomalla totuuden padan löytöpaikasta, se olisi ollut liian kova riski elämälleni. Sisareni paluumatkalla mahdollisesti joutuessa pidätetyksi, hän kidutettuna olisi voinut kertoa löytämästäni autiokylästä. Asukkaista tyhjennetty kylä oli aivan liian lähellä korsuani. Sitä paitsi haaveeni käydä kylpemässä vielä hyväkuntoisessa savusaunassa ja runsaat peltopyysaaliit, joita myöhemmin sain näistä viljelemättömäksi jääneistä ojanpiennarpensaikoista, olisivat jääneet saamatta.

Liha padassa alkoi valmistua. Muutama peruna olisi terästännyt huonoa kuntoani, mutta niitä oli jäljellä jo nyt liian vähän siemeneksi. Aikomukseni oli kylvää jälleen, niin kuin joka kevät, pieni pussi perunoita vanhan korsuni läheisyyteen. Koska peruna- ja mustajuurimaani, niin kuin korsuni, olivat pysyneet salassa vielä sisareni käynninkin jälkeen, siitä rohkaistuneena olin kääntänyt kasveilleni kunnollisen maapläntin. Perunat eivät tietenkään riittäneet koko talveksi, mutta olivat lisänä vähäisessä ruokavaliossani.

Kerran eräänä keväänä oli Olga tuonut lisää hyvin itäneitä perunan-siemeniä salaiseen kohtaamispaikkaamme, käärmeen nousulouhikkoon. Sinä talvena olin syönyt perunoita ruhtinaallisesti. Sen sijaan

ISBN 978-952-498-896-4

www.bod.fi

